

Merre tart Franciaország?

Ebben az írásban, amely Párizsban készült, azt szeretném a magyar földön élő olvasó számára világosabbá tenni, hogy az itteni politikai erők mai összetétele mellett s cirka tíz hónappal a jövő év tavaszi elnökválasztás előtt milyen fejlemények várhatók a francia politikai életben. Ezek azért érdekelhetik a magyar földi olvasót, mert Németország mellett az Európai Uniónak Franciaország a legbefolyásosabb tagállama, arról nem is szólva, hogy a francia demokrácia berendezkedése és stílusa a 19. század utolsó harmada óta hány európai és nem-európai országnak szolgált így vagy úgy mintául.*

26

Lássuk tehát, hogy milyenek a politikai erőviszonyok Franciaországban egy rövid évvel Emmanuel Macron elnöki ciklusának vége előtt. A pártok vagy más politikai tényezők helyzetére az elmúlt június végi regionális választások élesen rávilágítottak. Először is kiderült, hogy az a baloldal, amelyet eddig a Szocialista Párt fémjelzett, s François Hollande elnöksége óta nagy visszaesést szenvedett, ezúttal valamennyire növelni tudta szavazatokban kifejeződő befolyását (ámbar sok helyütt most már inkább a környezetvédők köré szerveződik). Kiderült továbbá, hogy a Macron által 2016–17-ben kreált politikai mozgalom – a La République en Marche – elfogadottsága országos átlagban alig haladja meg a tíz százalékot, miközben az elnök Macron személyes népszerűsége a közvélemény-kutatások szerint még mindig

40 százalék körül mozog. A júniusi választások két további érdekes tanulsága, hogy a Le Pen család nevével fémjelzett párt számszerű befolyása látványosan visszaesett, ezzel szemben a De Gaulle alapította és máig is rá hivatkozó jobbközép párt (Les Républicains) érezhetően növelte befolyását, csak éppen nem képes a saját körében egy olyan vezető személyiséget kijelölni, aki (*egyedüli*) elnökjelöltjeként léphetne fel a jövő tavaszi elnökválasztáson.**

A múlt század vége óta egy elnöki ciklus hossza öt év (korábban, mind a III. Köztársaság idején, mind az V. Köztársaság első évtizedeiben a ciklus hét évig tartott). Az előző választás éve 2017 volt, a következőre tehát 2022 tavaszán kerül sor, a dolgok jelenlegi állása szerint április 24-én. Ekkor dől el, hogy az ország polgárainak többsége méltónak ítéli-e a jelenlegi elnököt, Macront, tisztsége másodszeri betöltésére is, vagy valaki mást választ erre a tisztségre. (Hadd jelezzem, hogy még egy harmadik ciklus az érvényes törvények szerint nem volna lehetséges, soha nem is volt az 1870, azaz a III. Köztársaság kikiáltása óta. Ebből a szempontból folyamatosság volt.)

El kell ismerni, hogy a jó képességű Macronnak, aki bár váratlan csillagként, de igen felkészülten került az elnöki tisztségbe, s jól választotta meg munkatársait, kezdettől fogva nem volt szerencséje. Már elnökségének első évében egy környezetvédelmi okokból elhatározott áremeléssel vá-

ratlan ellenállásba ütközött egy olyan néprétegben, amely gazdálkodásához csak a legolcsóbb, gázolaj típusú fűtőanyagot tudta megengedni magának („sárga-mellényesek”). Elnöksége további reformtörekvéseit pedig fájdalmasan keresztelte a világra 2019-ben rátörő, addig ismeretlen vírus (SARS-CoV-2), illetve az általa kiváltott, sok áldozattal járó és rendkívül költségesnek bizonyuló pandémia. A gazdasági visszaesés csaknem két évig tartott, s csak idén adta át a helyét a fokozatos növekedésnek. Ezzel együtt az elnök személyes népszerűsége továbbra is 40 százalék körül maradt a választók között, sőt mintha mára még növekedett volna.*** Érzelmileg azonban sok az elégedetlenkedő, mert hiába jó képességű és még barátságos is Macron, sokan úgy érzik, hogy a gazdagok világához tartozik (ami eredetét illetően nem igaz), s nincs köze a néphez. E sorok írója úgy véli, hogy ezt az érzést az elnök túlzott intelligenciája váltja ki. Már egyik elődjével, a csakugyan „magasabb körökből” jött Giscard d’Estaing-nal is ez volt a baj.

Macron személyét magunk mögött hagyva, hadd térjek át egy ennél sokkal fontosabb elemzési szempont-ra, amely Franciaország nemzetközi státuszával kapcsolatos. Abban a jelen időben, amely lényegében Trump elnöksége idején kezdődött, amikor az USA „levette a kezét” Európáról, az addig pusztán középhatalomnak tekintett Franciaországról kiderült, hogy az európai demokráciák közül *az egyetlen*, amely fegyveres erejét több fronton is hajlandó bevetni, még hozzá nem csupán a saját érdekei védelmében, hanem a közös európai értékek szolgálatában is. Rajta kívül egy sincs, amely aktívan, azaz harci

eszközökkel is kész volna fellépni az ezeket veszélyeztető állami vagy más erők ellen (mint pl. az Iszlám Állam). Ez a megállapítás vonatkozik nemcsak Nagy-Britanniára, hanem az Európai Unió egészére is. (Igaz, hogy ennek cselekvési lehetőségeit korlátozzák azok a szerződések, amelyekre az unió épül.) – Ezt a megváltozott státuszt erősíti, legalábbis az értelmiségben, a modern francia irodalom és művészet presztízse is, amely valamilyen módon és változó erővel még mindig mérce elsősorban Európában, de azon túl is.

De térjünk vissza a közeljövőre, s ezen belül a francia politikai élet várható fejleményeire. Többé-kevésbé összhangban e rövid elmefuttatásnak azokkal a megállapításaival, amelyek az ellenzéki erőkről szóltak, véleményem szerint a közelgő választások legvalószínűbb kimenetele: Macron elnök újraválasztása 2022-ben. Mint francia földön élő francia állampolgár bevallom, hogy ezt a kimenetelt nemcsak látom, hanem kívánom is. Nem szeretném, ha tévednék.

Jegyzetek

* Csak emlékeztetőül: 1870-ben alakult meg a III. Köztársaság, amely az I. világháborúból győztesen került ki, s egészen 1940-ig maradt fenn, amikor is Hitler győzelme megszállt országgá tette a kontinentális Franciaországot egyfajta csatlósi státuszban, amelynek élén Pétain marsall állt. Ez egészen 1944-ig tartott, amikor is a győztes nyugati szövetségesek az USA és Nagy-Britannia vezetése alatt és a Szovjetunió hatékony segítségével legyőzték a hitleri Németországot, aminek egyik első állomása a francia területek felszabadítása volt. Ebben már a francia ellenállás erői

is részt vettek, elsősorban azok, amelyeket Pétain marsall nagy ellenfele, a kezdettől állam- és nemzethű, De Gaulle tábornok, irányított és szervezett. 1944–45-ben az ismét szabaddá vált országban helyreállt a köztársasági államforma, amely egészen 1967-ig a korábbi modell szerint működött, de most már IV. Köztársaság néven. Az ezt követő években egymást követték a kisebb-nagyobb kormányváltások, de 1968-ban, egy nagyobb politikai krízis folyamánként ismét De Gaulle került a kormány élére, majd – elnöki minőségben – az állam élére is. Ezzel lehetőség nyílt egy hatékonyabb államszervezet létrehozására, amelyet De Gaulle V. Köztársaságnak nevezett el. Ez az államforma áll fenn a mai napig, ámbár működésének módja az elmúlt 63 évben több érdembeli reformon vagy kisebb-nagyobb technikai igazításon ment át.

28

** Ennek a nehézségnek a megértéséhez ismerni kell a francia elnökválasztás szabályait. E választásokon *szavazóként* minden francia állampolgár részt vehet. *Jelöltként* is felléphet, de csak az első fordulóban. A választásnak két fordulója van, és a másodikba (amely többnyire egy héttel követi az elsőt) csak az a két pályázó kerülhet be, aki az első fordulóban a legtöbb szavazatot szerezte. Ha tehát egy győzelemre esélyes politikai irányzat hívei közül többen is felléptek az első fordulóban, azok (egy híján) *egymást* küszöbölik ki abban az esetben, ha mellettük, illetve a velük szemben pályázók közül valaki *egymagában* jobb eredményt ért el. Ha két ilyen személyiség is volt (ami elvben elképzelhető), akkor az elsőként említett irányzat jelöltjei közül egyetlenegy sem kerül be a második fordulóba.

*** Ennek két érdekes jelét éppen fejtegetésem írása közben, július közepe táján lehetett tapasztalni. A 14-i nemzeti ünnep előestéjén Macron elnök beszédet intézett a franciákhoz, amelyet minden hírcsatorna, az államiak csakúgy mint a többiek, élőben közvetítettek. Ebben egyebek között kitért a járvány okozta bajokra is, s arra kérte az ország népét, hogy minél előbb oltassa be magát. Az egészségügyi hatóságok ennek gyakorlati feltételeit nagyon gondosan megszervezték, de mint annyi más európai vagy tengeren túli országban, francia földön is sokan aggódtak e művelet esetleges káros következményei miatt. De ím láss csodát: az elnök beszédét követően több mint kétfel millióan iratkoztak fel a lakóhelyükhöz legközelebb eső centrumban oltásra. – A másik érdekes jelre pedig magának az ünnepségnek az élő közvetítésén figyeltem fel. Július 14-én ezúttal is katonai felvonulás volt a Champs-Élysées-n, amelyet minden nagyobb hírcsatorna élőben közvetített a helyszínről. A Covid-19 miatt azonban a közönséges nézők nem juthattak be az útvonalat szegélyező járdákra, viszont a személyes meghívottak dugig megtöltötték a számukra fenntartott tribünöket a Concorde téren, ahová a felvonuló katonai egységek megérkeznek, mielőtt jobbra-balra elvonulnának a hatalmas téren. Az ünnepség e központjában rengeteg magas rangú katonatiszt is odajött a tribün elé leróni tiszteletét az elnök előtt, aki barátságosan szóba elegyedett velük is. Az elnök iránti tisztelet őszintesége az arcokra volt írva, mint ahogyan feltűnő volt (legalább is kelet-európai szemmel) az érintkezések formakerülő egyszerűsége is.